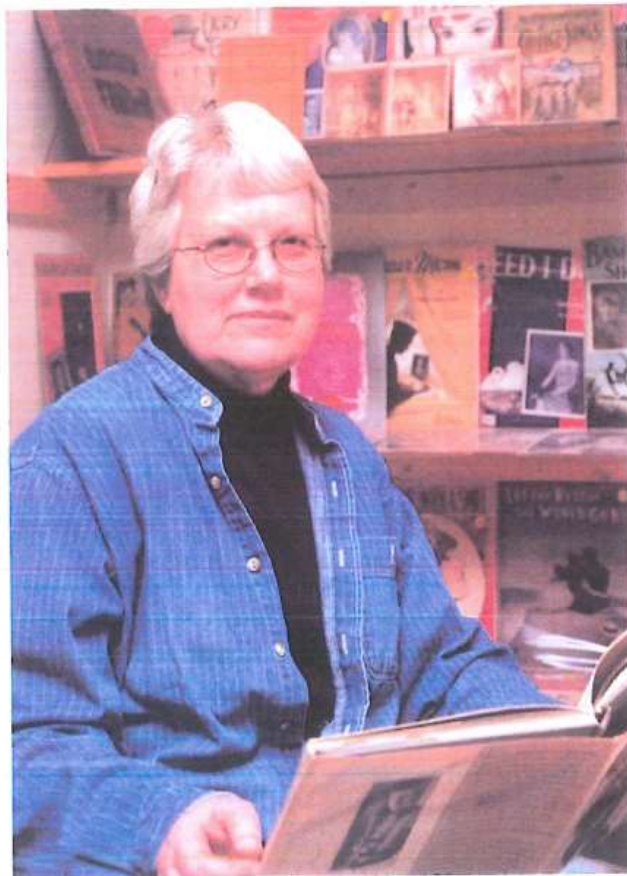

TROLDSPJLET

Meddelelsesblad for Karin Michaëlis Selskabet. nr. 7. / 15 oktober 2007.

Beverley Driver Eddy

Som følge af sit store forskningsarbejde om Karin Michaëlis blev Beverley Driver Eddy den 21. marts 2007 udnævnt til æresmedlem af Karin Michaëlis Selskabet. Forskningsarbejdet er præsenteret i publikationen "Karin Michaëlis. Kaleidoskop des Herzens. Eine Biographie".

Indhold:	side
A GIFT FOR FRIENDSHIP (By Beverley Driver Eddy)	3
Beverley Driver Eddys uddannelse og videnskabelige produktion	5
Beverley Driver Eddy: "Karin Michaëlis. Kaleidoskop des Herzens. Eine Biographie". Introduktion ved Solveig Czeskleba-Dupont.	6

A GIFT FOR FRIENDSHIP

By Beverley Driver Eddy (Summer 2007)

Karin Michaëlis once said that she had learned, after two failed marriages, that she possessed no talent for marriage, but that she had a special "gift for friendship." Wherever she travelled she visited old friends and made new ones; these friendships survived age discrepancies, periods of separation, strong political disagreements, and even two world wars. When I was conducting interviews for my biography on Karin, I asked a woman who had been close friends with her during the last fifteen years of Karin's life, what it was that drew her to someone who was so much older than she. "It's hard to explain," she answered, "I simply loved her." When I asked for clarification, she said that Karin took such childlike delight in everything, that she was so generous, so impractical, so curious, and so unpredictable. Then she repeated, "I really can't say what it was, exactly. I simply loved her."

It was, in fact, Karin's special gift for friendship that originally drew my interest to her. In my work with German literature, Karin's name kept cropping up, although it was usually only as a footnote. But I wondered: how could one woman have been good friends with both Bertolt Brecht and Rainer Maria Rilke? What did she see in two such disparate figures – and they in her? And what about her own writing: were her books closer in theme and style to those of Brecht or to those of Rilke?

I went to the library and signed out *Pigen med Glasskaarene*. What a fortunate choice! Karin's work is often uneven, but this volume is a masterpiece, and I was hooked. I read *Don Juan – efter Døden*, *Lotte Ligelad*, *Perlerne*, *Mor*. I loved them all, long before I turned to her feminist works: *Den farlige Alder*, *Justine*, *Familie Worm*, or to her series of *Bibi* books. And I wondered: why isn't there more information out there about this remarkable woman, one who played such an important role on the European stage – as feminist, humanist, literary stylist, lecturer, children's writer – and friend? Why are biographies of Thit Jensen and Agnes Henningsen available, but none of Karin?

When I was getting started, the only one I knew of who had taken a serious interest in Karin was Birgit S. Nielsen, whose 1986 article in *Text und Kontext* ("Karin Michaëlis – Porträt einer Helferin deutscher Emigranten") I eagerly devoured. I turned to *Little Troll*, an intriguing autobiography that was too abridged to answer many of my questions and too self-effacing to proclaim Karin's many humanitarian acts. I read her uncompleted trilogy *Vidunderlige Verden*, which Tom Kristensen once noted is really a paean to Karin's friend Eugenie Schwarzwald. I went to Randers to see her childhood home and to read her unpublished manuscripts, and to Thurø to visit her houses and grave and to talk to two islanders who'd known her.

Then I struck gold when I learned that the descendents of two of Karin's siblings were living in Canandaigua, New York. Tao Brondum was the grandson of Karin's brother Hans; Ida Gro Dahlerup was the daughter of Karin's sister Alma. Tao had grown up in South Africa; after the war, when Karin had returned to Denmark from her exile in the United States, Tao's father had driven the family in a 1939 Ford V8 up through East Africa and across war-ravaged Europe to visit Karin on Thurø in the summer of 1947. Tao was a young teenager at the time, and he remembered Karin's sitting in the front seat of the car on several excursions with the family, giving faulty directions and then blaming her nephew when they got lost. Ida Gro, who was in her nineties when I met her, had first gotten to know Karin in January 1905, and had seen her regularly from then until Karin's death in January 1950. She had lots of wonderful memories to share as well as pieces of memorabilia. After one of several visits to Canandaigua, I was even given Karin's two-piece set of hairbrush and mirror. The latter is truly a "Troldepejl", since it has "Trolde" engraved on its back!

It was a great feeling of satisfaction to finish writing Karin's biography, but it was an even greater pleasure getting to know some of Karin's family and friends and to make them my own. And even though many of Karin's younger friends are dying now, it seems to me that her gift for friendship lives on vibrantly in the scholarship of Merete von Eyben, the film-work of Angela Huemer, and now, especially, in the creation of the "Karin Michaëlis Sel-skab." Not all of us can say exactly what it was that has drawn us so closely into Karin's circle, but all of us would probably agree that we "simply love her."

Beverley Driver Eddy's uddannelse og videnskabelige produktion:

Beverley Driver Eddy is Professor of German, Emerita, at Dickinson College in Carlisle, Pennsylvania. She studied at the Freie Universität Berlin and received her Ph.D. in Germanic languages and literatures from Indiana University. She has published most widely on Scandinavian and German interactions in literature, with an emphasis on the modern period. At present she is working on a biography of the Austrian novelist Felix Salten, author of "Bambi."

Her writings on Karin Michaëlis include:

Karin Michaelis: Kaleidoskop des Herzens. Eine Biographie. 349 pp., illus. (Vienna: Edition Praesens, 2003).

"Karin Michalis: Reflecting the Female Psyche," in Inger M. Olsen and Sven Hakon Rossel, Editors, *Female Voices of the North, I: An Anthology*. (Vienna: Edition Praesens, 2002), pp. 227-259.

"Brecht in Dialogue with Karin Michaëlis," in James K. Lyon and Hans-Peter Breuer, Editors, *Brecht Unbound* (Newark: University of Delaware Press; London: Associated University Presses, 1995), pp. 241-251.

"Bertolt Brecht's and Karin Michaëlis's 'Streitigkeiten': Reflections on Old Age and Literature," *The Germanic Review*, 69:1, Winter 1994, 2-6.

"The Dangerous Age: Karin Michaëlis and the Politics of Menopause," *Women's Studies*, 21:4, Winter 1992, 491-504.

Beverley Driver Eddy:

Karin Michaëlis. Kaleidoskop des Herzens. Eine Biographie

(Edition Praesens, Wien, 2003. 350 sider. Pris: 35 euro. ISBN 3-7069-0188-9. bestellung@praesens.at)

Introduktion ved Solveig Czeskleba-Dupont.

Med bogen *Karin Michaëlis. Kaleidoskop des Herzens. Eine Biographie* ønskede den amerikanske litteraturforsker Beverley Driver Eddy at skrive den første større autoritative biografi om Karin Michaëlis (1872 – 1950), dansk forfatter og humanist. Biografien, der blev udgivet i 2003 med støtte fra det østrigske uddannelses-, videnskabs- og kulturministerium, skulle indfange de mange farver og mønstre, der var i Karin Michaëlis' liv.

Eddy nøjes ikke med at fordybe sig i enkelte aspekter ved forfatterskabet. Hendes bog er blevet en nøgle til Karin Michaëlis' litterære produktion. Bogen er inddelt i 19 kapitler, der kronologisk følger K.M. gennem livet. Ved hjælp af kapitlernes overskrifter får man præ-senteret hendes liv i stikordsform: *Barndom i provinsen. Hun finder sin vej. Et lykkeligt ægteskab. Det litterære gennembrud. Afbrudt idyl. Fornøjelse. Skilsmisse og nyt ægteskab. Et ægteskabeligt forsøg. Krig! Søgen efter fred. Nye venner og nye retninger. Karin tager stilling. Oprør og udsættelse. Livet forandrer sig. Verden forandrer sig. På jagt efter nye veje. En ny begyndelse. Afventende det rette øjeblik. Hjem til Danmark.*

For Karin Michaëlis blev livet en lang, aktiv læreproces, og Eddy forsøger at anskueliggøre dette ved at inddrage samtidens sociale og politiske historie. Hun viser hvordan historien influerer på Michaëlis' forfatterskab og liv - lige fra højborgerlighedens krakelering ved første verdenskrigs begyndelse over kampen for humanitære og sociale forbedringer til fascismens fremmarch i 20'erne og 30'erne, det økonomiske krak i 1929, de store flygtningestrømme i 30'erne og endelig anden verdenskrig. Eddy fortæller ud fra mange interviews, trykte kilder, dagbøger og breve fra arkiver, biblioteker og museer, hvordan Michaëlis af alle kræfter forsøgte at påvirke udviklingen i en mere human retning. Som biografien viser, gav dette hende et meget omfattende socialt netværk, som hun i stor udstrækning lod sig inspirere af til sine mange romaner.

I sin indledning omtaler Beverley Driver Eddy datidens vurdering af Karin Michaëlis. Man fandt dengang flere lighedspunkter mellem Karin Michaëlis' og H. C. Andersens liv og værker. Begge blev berømte på internationalt plan. Deres enkle og fantasifulde skrivemåde havde lighedspunkter. Deres livsbane løb i store træk parallelt. Begge flygtede fra provinsen til København bærende på en drøm om berømmelse og ære, der gik langt ud over, hvad deres familie og bysbørn kunne forestille sig. Begge brugte mange år på at finde sig selv som forfatter, og da de havde nået deres mål og levede alene uden børn, betød det samtidig en rastløshed, der førte til mange og langvarige rejser. Endelig blev de begge i en moden alder særligt kendt rundt om i verden for deres bøger til børn.

Eddy mener, at den væsentligste forskel mellem Andersen og Michaëlis ligger i deres livssyn. Eddy trækker her deres indstilling til glasskår frem som illustration. Hos H.C.Andersen hører glassplinten i *Snedronningen* sammen med det onde og hæslige, mens Michaëlis' heltinde i *Pigen med Glasskaarene* benytter de farvede glas til at forskønne udsynet på verden."Hans Christian Andersen anvendte tårer som symbol for kærlighedens forløsende kraft, mens Karin opfattede tårer som udtryk for hjælpeløshed og frustration. Måske kom-

mer det af, at Andersen anvendte tårer som litterært symbol, mens Karin kæmpede aktivt i historiens arena, for at forandre de betingelser, som hun så omkring sig." Derfor slutter Beverley Driver Eddy sin sammenligning af de to forfattere med sætningen: "Andersen kan gerne være den største digter, men Karin var den største humanist." (Eddy s. 10 - 11)

Beverley Driver Eddys biografi er velstruktureret med mange faktuelle oplysninger og illustrative citater af Karin Michaëlis og andre. Ved den Internationale forfatterkongres i Paris den 16. juli 1937, hvor temaet var den spanske borgerkrig, og Karin Michaëlis var indbudt som taler, sagde hun bl.a.: "Sådan som verden – og menneskeheden – har udviklet sig, er vi alle tvunget til at tage standpunkt. Ingen vaklende almenmenneskelig neutralitet. Vi er midt i en kamp, hvor alle, mand og kvinde, sammen må kæmpe. Enhver med de våben, der passer til den enkeltes natur" (Eddy, s. 237).

Efter Eddys mening formulerer K.M. her den livsholdning, hun lod sig lede af efter fascismens fremkomst.

Eddys bog indeholder en omfattende bibliografi inddelt i primærlitteratur (dvs. Michaëlis' egne bøger (annoteret bibliografi), bidrag i andres værker og hendes tidsskriftsartikler fra 1904 til 1949) og sekundærlitteratur (om Karin Michaëlis samt såkaldte almene værker).

Ved læsning af biografien bliver man overrasket over, hvor omfattende forfatterskabet er. I de danske litteraturhistorier hører man kun om ganske få af Michaëlis' bøger som *Den farlige alder* fra 1910, Bibibøgerne og erindringsværket *Vidunderlige verden*. Og ud fra disse få bøger bliver hun af adskillige litteraturhistorikere énøjet placeret i en statistrolle på den litterære scene.

Ud fra sine omfattende studier fortæller Eddy om Karin Michaëlis 60 bøger - lige fra den første bog *Højt spil* (1898, København, Salmonsens) og til det sidste store værk: *Vidunderlige Verden*, ufuldendte erindringer i 3 bind, (1948 – 50, København, Gyldendal). Men også flere af Karin Michaëlis' avisartikler og essays bliver fremlagt som aktuelt interessant læsning (jf. *Der Fall d'Annunzio* i *Troldspejlet* nr. 4 og kronikken om en europæisk union fra Wien 1926 i et kommende nummer af *Troldspejlet*) ligesom hendes store og imponerende oversættelse af russeren Alexander Berkman's bog på 500 sider, *En anarkists fængselsindringer* (Oslo, 1926, Det norske Arbeiderpartis Forlag).

Når man vil læse noget om bestemte værker i biografien, skal man kende deres udgivelsesår. Derpå kan man benytte den kronologiske indholdsfortegnelse for at finde frem til omtalen af værkerne i biografien.

Om *Glædens Skole* fra 1914 kan man bl.a. læse, at bogen beskriver en reformskole i Wien, der var blevet oprettet af den østrigske pædagog Eugenie Schwarzwald gift med finansmanden Hermann Schwarzwald. Karin traf første gang Eugenie på banegården i Wien, da hun i 1911 var på foredragsturné rundt i Europa med emnet *Den farlige alder*. Da de sammen kørte hjem til Schwarzwalds betroede Eugenie hende, at hun ikke kunne udstå bogen *Den farlige alder*, hvortil Karin svarede: "Det kan jeg heller ikke." (Eddy, s. 92) De blev venner for livet.

Beverley Driver Eddy har udarbejdet et solidt noteapparat til bogen, et omfattende personregister og fremskaffet en kommenteret samling af fotos. Personregistret har jeg bl.a. kunnet anvende i forbindelse med uddragene nedenfor om Helmuth James von Moltke.

Hvis man vil beskæftige sig professionelt med Karin Michaëlis er Eddys Michaëlis-biografi uundværlig som håndbog.

Men den er også inspirerende og let at orientere sig i, hvis man blot vil vide noget om én af hendes mange venner og bekendte f.eks. Helmuth James von Moltke (1907 – 1945), "en af de stille helte" fra Tyskland under nazismen, der pga. sin 100 års fødselsdag, blev omtalt i Berlingske den 11. sept. 2007. I Eddys bog kan man blandt andet læse om en episode for 80 år siden: "En oplevelse, der gjorde særligt dybt indtryk på Karin, var en udflugt sammen med Helmuth James von Moltke fra hans familieejendom ved Kreisau i Schlesien til kulmineområdet i bjergene ved Waldenburg. Moltke havde en skjult hensigt med at tage Karin til dette område. Han ville vinde hendes støtte til at forbedre levevilkårene for minearbejderfamilierne, der boede under elendige forhold i fugtige, underminerede huse med stor luftforurening fra minernes skadelige gasser. Karin skrev straks en appel, og Moltke lod den trykke som brochure, der skulle udbredes i hele Europa" (Eddy, s.187). (Se videre i K.M.s *Bibis store Rejse*. København, Jespersen & Pios.1930 og *Das Heilige Feuer*, Dresden 1930). Sidste gang Eddy nævner Moltke er ved en statusopgørelse over Schwarzwaldkredsens skæbne i forbindelse med 2. verdenskrig. "Karins gamle venner fra Schwarzwaldkredsen var enten døde eller spredt over hele Jorden. Helmuth James von Moltke, som havde opbygget en modstandsgruppe af unge intellektuelle på sit gods i Kreisau, var blevet henrettet i januar 1945." (Eddy, s. 277)

Med Beverley Driver Eddys komplekse fremstilling af Karin Michaëlis' liv og virke bliver vi gjort opmærksomme på, at der kan fortælles langt mere om Michaëlis end blot at hun var forfatter til skandalebogen *Den farlige alder*, eller at hun gav Bertolt Brecht husly i 1933. Ved hjælp af biografien kan vi slippe af med mange myter, fordomme og halve sandheder om hende, som f.eks. at hendes sidste leveår i København var meget triste. Karin Michaëlis var rigtignok svagelig og har uden tvivl savnet Thurø, sådan som forfatteren og vennen Tom Kristensen skrev i 1949. Men hun havde mange venner at korrespondere med. Ja, det var ligefrem vanskeligt at træffe hende helt alene i lejligheden med den dejlige udsigt til Botanisk Have og Kongens Have (Stampe, s. 211).

I antikommunismens tidsalder blev Karin Michaëlis trængt i baggrunden her i Danmark, selvom hun aldrig havde været partipolitisk engageret. - Og efter sin død blev hun svigtet både af sin egen familie og af Svendborg kommune. Familien modsatte sig, at de midler, som hun havde efterladt, indgik i en Karin Michaëlis samling på Thurø, sådan som Karins ven og nabo ingeniør A.C.V. Hansen foreslog, og Svendborg Kommune omdannede pietetsløst hendes store dejlige hus, Bergmannshus, til Thurø's bibliotek og arkiv med mindestue for Tom Kristensen og kun meget svage spor af Karin Michaëlis selv.

Hvis hendes liv og virke igen skal få sin rette plads i den danske kulturhistorie, er det afgørende vigtigt, at Eddys bog snart bliver oversat, og at flere af Karin Michaëlis' bøger på ny bliver gjort tilgængelige for læsere her i Danmark.

Litteraturhenviisning:

Beverley Driver Eddy: Karin Michaëlis. *Kaleidoskop des Herzens. Eine Biographie*. (Wiener Studien zur Skandinavistik. Band 7. Edition Praesens. Wien 2003)

A.C.V.Hansen (1950 ?): *Mindestuen for Karin Michaëlis*. Læserbrev i Svendborg Avis (?)

Tom Kristenen (1949): *Taasinge og Thurø set med fremmede øjne* (i Sydfyn og Øerne udg. som årbog 1949 af Turistforeningen for Danmark, København).

Michael Kuttner (2007): *Stille helt i København* (Berlingske. Tirsdag 11. september, 2007)

Karen Bendix Stampe (1960): *Fra mit livs tjørnekrat* (Erindringer. Hans Reitzel, 1960).

Af Karin Michaëlis' store produktion vil jeg især anbefale:

Barnet (Roman, 1902, København, Gyldendal).

Kvindehjerter. En brevveksling (Roman. 1910, København, Gyldendal. Udgivet under pseudonymet Anonymus, der dækkede over Karin Michaëlis og Betty Nansens navne).

Glædens Skole (Essays. 1914, København, Gyldendal. Skrevet under navnet Karin Michaëlis Stangeland).

Die grosse Beichte (1919, Roman, Berlin, Ullstein. Kun udgivet på tysk, men der findes et dansk manuskript på Det kgl. Bibliotek).

30 dages Laan (1920, roman, København, Steen Hasselbalch).

Syv Søstre sad - (1923, roman, København, E. Jespersen).

Træet på Godt og Ondt (Roman i 5 bind, 1924 – 1930, København, E. Jespersen).

Familie Worm (Roman. 1928, Potsdam. Gustav Kiepenheuer. Den tyske udgave, som jeg foretrækker, afviger væsentligt fra den danske udgave, der først kom i 1933),

Hjertets Vagabond (Roman, 1930, København, Jespersen og Pios).

Justine (Roman, 1931, København, Jespersen og Pios).

Mor (Erindringsroman, 1935, Jespersen og Pios).

Den grønne Ø (Ungdomsroman, 1937, Gyldendal) og

Little Troll (Erindringer, 1946, kun udkommet i USA og Tyskland).